AB LİDERLER ZİRVESİ KARARLARI ŞAŞIRTMADI

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2021 / 23

30.06.2021

24 – 25 Haziran 2021 tarihlerinde Brükselde Avrupa Birliği (AB) Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Zirvede ABnin KOVİD-19 pandemisi ile verdiği mücadele ve ABnin Türkiye ve Rusya ile ilişkileri de değerlendirilmiştir. Avrupa Konseyi, 24 Haziran 2021de Türkiyeye ilişkin kararlarını açıklamıştır. Kararlar genel olarak, Doğu Akdeniz, Kıbrıs, Gümrük Birliği, sığınmacılar, iklim, kamu sağlığı, terör ve bölgesel konulara ilişkin alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ise alınan kararlarla ilgili olarak beklenen ve gereken adımları içermekten uzak ifadelerini kullanmıştır[1].

25 Haziran 2021 tarihinde açıklanan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Türkiyenin aday üye statüsünden bahsedilmemesi Dışişleri Bakanlığı tarafından kamuoyunun dikkatine getirilen diğer bir önemli bir husustur.

Zirvede ayrıca Kıbrıs iki toplumlu, iki bölgeli federasyon önerisi yinelenmiştir[2]. Bu öneri uzun zamandır ısınamayan ilişkilerin yeniden sekteye uğramasına yol açabilecektir. Kıbrıs konusunda tarafların müzakere süreci 53 senedir devam etmektedir. Bu konuda araştırılmamış, denenmemiş hiçbir yol, yöntem kalmamıştır. ABnin hala hayaller içinde olduğunu ve hala mümkün olmayan şeyleri gerçekleştirmeye çalışmakla vakit geçirdiği gözlemlenmektedir. AB, iki toplumlu federasyon konusunda ısrar etmektedir. Ancak bu konunun varacağı bir uzlaşma ufukta görülmemektedir.

ABnin iki toplumlu federasyon önerisi ile bağlantılı olarak dikkatlere getirilmesi gereken bir nokta da 2004 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin (GKRY) AB değerleriyle ters düşen bir şekilde ABye üye yapılmasıdır.

Henüz geçtiğimiz yıl, GKRY lideri Nikos Anastasiades, Türkiyenin Doğu Akdenizdeki varlığını agresif olarak değerlendirmiş, Avrupa Birliğine (AB) aday ülke statüsünün düşürülmesi gerektiğini söylemişti. Anastasiades, Türkiyenin Kıbrıs açıklarında petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerini sürdürmesinin AB tarafından yasa dışı olarak tanımlandığını

söyleyerek kabul edilemeyeceğini dile getirmişti. Daha da ileri giderek, ABye Türkiyenin aday bir ülke olarak yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde üyeliğinin ve adaylığının mümkün olamayacağını önerebilmiştir.

Burada göz ardı edilen bir husus dikkat çekmektedir. Türkiyenin Doğu Akdenizde de Avrupada da yok sayılması hiçbir amaca hizmet etmeyecektir. Türkiyenin enerji yolları üzerindeki stratejik öneminin yok sayılması mümkün değildir. Kıbrıs adasında Türk ve Rum tarafları anlaşamıyor olsa da Türkiyenin stratejik konumunun önemine karşı çıkmanın kimseye faydası olmadığı göz ardı edilmemelidir.

AB, Kıbrıs sorununa çözüm bulunmadan Türkiyenin tüm itirazlarına rağmen, GKRYnin ABye girmesine izin verilmesinin sakıncaları, Avrupa Parlamentosu Türkiye eski Raportörü Kati Piri tarafından da ifade edilmişti. ABnin bu kararı, Türkiye'nin tam üyeliği konusunda oybirliği sağlamak niyetinden vazgeçildiği anlamına gelmiştir. GKRY de oybirliği sağlanması ihtimalini zayıflatacak kilit üye devlet konumuna gelmiştir. Türkiyenin GKRYnin AB üyeliğine itirazları hukuka dayanmaktadır. Uluslararası Hukuk Profesörü H. Mendelson Q.C., GKRYnin ABye katılmasının 1960 Garanti Anlaşması çerçevesinde hukuka aykırı olacağını vurgulamıştır. Garanti Anlaşmasının 1. Maddesi uyarınca;

Kıbrıs Cumhuriyeti herhangi bir devletle tamamen veya kısmen herhangi bir siyasi veya iktisadi birliğe katılmamayı taahhüt eder. Bu itibarla herhangi bir diğer devletle birleşmeyi veya adanın taksimini doğrudan doğruya veya dolayısı ile teşvik edecek her nevi hareketi yasak ve ilan eder.[3]

Zirvede Türkiyeye ilişkin ele alınan diğer önemli konu da Suriyeli sığınmacılar için ön görülen mali yardımlardır.Türkiyeye yaklaşık 3 milyar Euro destek verileceğini Almanya Şansölyesi Angela Merkel açıklamıştır[4]. 2016daimzalanan göç mutabakatının yenilenmesini Almanya başta olmak üzere diğer AB ülkeleri de savunmaktadır.Türkiyenin Suriyeli sığınmacılara 2024 yılına kadar ev sahipliği yapması oluşturulması planlanan bu fonunhükümetlere değil insani yardım projelerine aktarılması planlanıyor.

Ürdün, Lübnan ve Suriyeyi de içeren mali yardım paketi de görüşülüyor. Türkiyenin de içinde bulunduğu yardım fonunun toplam 5,7 milyar Euroyu bulması beklenmektedir. Bu yardımın amacı, ABye yeni bir sığınmacı akının önüne geçilmesidir.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili diğer noktalara yer vermeden önce, ABnin yardım fonları söz konusu olduğunda başka hatırlamalar faydalı olabilecektir. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen Yunanistanda Miçotakis ile görüşmesinde 30 milyar Euro KOVİD-19 desteği taahhüdü vermiştir[5]. Avrupa Komisyonu benzer şekilde İtalya için de 191,5 milyar Euroluk bir yardım paketine onay vermiştir[6]. KOVİD-19 pandemisi ile ilgili bölge ülkeleri dikkate alındığında Batı Balkan[7] ülkeleri olarak adlandırdıkları Bosna Hersek ve Kosova bu yardım paketlerinin dışında tutulmuştur. Bosna Hersek, Kosova ve Moldova üst düzey devlet yetkilileri, Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi Başkanı Milorad Dodik, Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyeleri Şefik Caferoviç ile Zeljko Komsic, Kuzey Makedonya Cumhurbaşkanı Stevo Pendarovski, Moldova Başbakan Vekili ve Dışişleri Bakanı Aureliu Ciocoi Antalya Diplomasi Forumunda katıldıkları Edinilen Dersler Işığında Bölgesel Dayanışmayı Nasıl Güçlendirebiliriz? başlıklı panelde genel olarak Balkan

ülkelerinin pandemi sürecinde kendi kendilerine bırakıldıklarını ve aşı tedarikinin zorlu bir süreç olduğunu vurgulamıştır[8]. Burada ABnin aşı tedariki konusunda çeşitli ayrımlara gittiği gözlemlenmektedir.

Sığınmacı konusunda Türkiyenin bir tampon bölge olarak değerlendirilmesi ve Avrupa Komisyonunun Türkiyeye karşı zorluk çıkarak Birlik üyelerine bu yardımların taahhüdünü vermesi, sığınmacılar konusunda Irak ve Suriye sınırlarındaki güvenlik önlemlerinin de artırılmasının dahil edildiği 3 milyar Euroluk destek paketi gülünç bir meblağdır. Tüm bu veriler göz önünde bulundurulduğunda Türkiyenin kendi olanaklarıyla Suriyeli sığınmacılara 38 milyar dolar harcadığının da hatırlanmasında yarar vardır.

Zirvede Türkiyeye ilişkin ele alınan konular arasında Gümrük Birliği de vardır. Geçtiğimiz Mart ayındaki raporda Türkiye ile ekonomik ilişkilerin daha da derinleştirilmesi, buna karşın AB çıkarlarını göz ardı etmeye devam etmesi halinde ise ekonomik yaptırım uygulanması gerektiği vurgulanmıştı. Raporda Türkiye ile olan gümrük birliği anlaşması kapsamının daha da genişletilmesi tavsiyesinde bulunulmuştu. Gümrük Birliği, AB ve Türkiye arasında 1996 yılında sanayi ürünlerini kapsayan bir mutabakat olarak imzalanmıştır. Geride bıraktığımız yirmi beş yılda AB ticaret politikası pek çok değişikliğe maruz kalmış, kapsamı genişlemiştir. Tüm bu değişiklikler mutabakatta güncellenme ihtiyacını doğurmuştur. Bunca zaman güncellenmediği için işleyişle ilgili pek çok sorun meydana gelmiştir. Gümrük Birliği, AB üye ülkeleri dikkate alındığında yalnız Türkiye için öne sürülmüş bir koşuldur. Üyelik gerçekleşmediği zaman Gümrük Birliği Antlaşması sorunlu bir hale gelmiştir. Türkiye ABye üye olmadığı için Gümrük Birliği için alınan kararlarda da söz hakkına sahip değildir. Böyle bir durumda AB nasıl bir karar alırsa Türkiye o karara riayet etmek durumunda kalmaktadır.

Sonuç olarak, Brükselde gerçekleştirilen Zirveden çıkan kararlar her ne kadar Türkiye AB ilişkilerini nispeten ılımlı bir hale getirse de, Kıbrıs konusundaki iki toplumlu federasyon önerisi, artık sürüncemeden çıkamayan Gümrük Birliği güncellemeleri ve Suriyeli sığınmacılar konusunda öngörülen destek paketi hususundaki asimetrik tutum Dışişleri Bakanlığının açıklamasındaki gibi gereken adımları atmaktan uzak olarak nitelendirilebilir.

*Fotoğraf: *https://tr.sputniknews.com/avrupa/202007171042474783-salgindan-bu-yana-ilk-kez-bir-aradalar-ab-liderler-zirvesi-basladi/*

[1] No: 226, 25 Haziran 2021, 24-25 Haziran 2021 tarihli AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Kabul Edilen Kararlar Hk., mfa.gov.tr, 25 Haziran 2021, https://www.mfa.gov.tr/no_-226_-24-25-haziran-2021-tarihli-ab-devlet-ve-hukumet-baskanlari-zirvesi-nde-kabul-edilen-kararlar-hk.tr.mfa.

[2] European Counicl conclusions on external relations, 24 June 2021,

consilium.europa.eu, 25 Haziran 2021, https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/06/25/european-council-conclusions-on-external-relations-24-june-2021/.

[3] GKRYden ABye Türkiyenin Aday Statüsünü İptal Etmesi Yönünde Çağrı, avim.org.tr, 10 Haziran 2021, https://avim.org.tr/tr/Yorum/GKRY-DEN-AB-YE-TURKIYE-NIN-ADAY-STATUSUNU-IPTAL-ETMESI-YONUNDE-CAGRI

[4] AB Liderleri Türkiyeyi Konuştu, cnnturk.com, 25 Haziran 2021, https://www.cnnturk.com/video/dunya/ab-liderleri-turkiyeyi-konustu.

[5] State aid: Commission approves □□□ million Greek guarentee scheme to support SMEs active in the construction sector affected by coronavirus outbreak, ec.europa.eu, 14 Haziran 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_21_2983.

[6] Brussels greenlights Italys □□□□□ billion COVID-18 recovery plan, euronews.com, 23 Haziran 2021, https://www.euronews.com/2021/06/22/brussels-greenlights-italy-s-191-5-billion-covid-19-recovery-plan.

[7] AVİM, "Batı Balkanlar" terimini ayrılıkçı siyasi bir terminoloji olarak değerlendirmekte ve bölgeye ilişkin coğrafi ve tarihsel "Balkanlar" tanımlamasının kullanılmasında ısrar etmektedir.

[8] Türkiyenin Yenilikçi Diplomasi Atılımı: Antalya Diplomasi Forumu, avim.org.tr, 24 Haziran 2021, https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-NIN-YENILIKCI-DIPLOMASI-ATILIMI-ANTALYA-DIPLOMASI-FORUMU.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "AB LİDERLER ZİRVESİ KARARLARI ŞAŞIRTMADI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2021 / 23. Haziran 30. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Analiz/AB-LIDERLER-ZIRVESI-KARARLARI-SASIRTMADI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır